

6

Monarchia stanowa w Polsce

NA CO BĘDĘ ZWRACAĆ UWAGĘ:

- jakie są różnice między monarchią patrymonialną i stanową,
- w jaki sposób polskie rycerstwo stało się szlachtą,
- jakie przywileje otrzymała szlachta od władców Polski.

■ Monarchia patrymonialna

W czasach pierwszych Piastów całe państwo – w tym cała ziemia – było uważane za prywatną i dziedziczną własność panującego, który rządził nim samodzielnie i dożywotnio. Taki rodzaj rządów określamy nazwą **monarchia patrymonialna**. Termin pochodzi od łacińskiego słowa *patrimonium*, które można przetłumaczyć jako „ojcowa”, „majątek dziedziczny”.

■ Monarchia stanowa

W XIII i XIV wieku na ziemiach polskich wykształciło się społeczeństwo podzielone na **stany**, czyli określone grupy ludzi. O przynależności do danego stanu decydowały przede wszystkim urodzenie, posiadany majątek, wykonywana praca, a także prawa i obowiązki. W Polsce wykształciły się cztery stany – duchowieństwo, rycerstwo, mieszczaństwo i chłopstwo.

Przedstawiciele poszczególnych stanów nie mieli równych praw i obowiązków. Najbardziej uprzywilejowane były rycerstwo i duchowieństwo. Wynikało to z faktu, że często słabi książęta potrzebowali ich wsparcia dla swoich rządów. W zamian za nie rycerze i duchowni otrzymywali od władcy na własność majątki ziemskie. Z czasem zaczęli żądać również przyznania **przywilejów**. Dawały one tym stanom liczne korzyści. Władca musiał na przykład uzgadniać z nimi podejmowane decyzje. Były też zwolnione z obowiązku płacenia wielu danin i świadczenia posług. Wskutek tego władza panującego malała, a rycerstwo i duchowieństwo zyskiwały coraz większy wpływ na rządy w państwie, które nie było już uważane za własność panującego. Rodzaj rządów, w których władza monarchy została ograniczona na rzecz stanów, nazywamy **monarchią stanową**.

CIEKAWOSTKA

Najwcześniej przywileje zaczęło uzyskiwać duchowieństwo. W XIII wieku zostało obdarzone przez książąt piastowskich szeregiem przywilejów, między innymi przywilejem sądowym. Na jego mocy duchowni nie podlegali prawu i sądom książęcym, tylko kościelnym, co stawiało ten stan poza władzą monarchy.